Kain a Ábel

Původ materiálu
Rut Brodská
Pořadí v lekci
5

Téma

Sourozenci

Cíle

- Všechny věkové skupiny dětí si připomenou, že žijí ve vztazích.
- Všechny věkové skupiny dětí si uvědomí, jak dobré je o vztahy pečovat.
- Mladší a starší děti si promyslí, jak je možné špatným vztahům předcházet.
- Všechny věkové skupiny dětí si uvědomí, jaké to je, když nejsou vztahy dobré a jak si je Bůh nepřeje.

5.1 Pro učitele

Biblický text: Gn 4,1–16 (18)

5.1.1 Výkladové poznámky

- Na počátku Bůh stvořil svět, pak člověka. Nejdříve muže, k němu stvořil ženu, pomoc jemu rovnou; odteď byli dva a spolu, manželé. A spolu zplodili syny. Nejprve přišel na svět jeden, po čase druhý. Tvoří se nová podoba vztahu na zemi: sourozenci.
- Prvorozený dostane jméno Kain, což znamená stvoření. Druhorozený je Ábel, což znamená *pára*. Když vyrostli, Kain se stal zemědělcem, Ábel pastýřem dobytka. Zkrátka každý byl jiný.
- Každý z bratří přináší Bohu svůj dar v podobě toho, oč se každý stará. Přinášejí je asi jako se tomu děje dnes při bohoslužbách díkčinění, symbolicky. Děkujeme Bohu částí. Ale Bohu patří celá země, jeho je veškerá žeň i celé stádo. Jemu patří všechno.
- Bůh shlédne na Ábelův obětní dar. Tak tomu v příbězích Izraele bývá, že: první se stávají posledními, poslední prvními. Bůh Izraele obrací role: ne Ezau, ale Jákob; ne boháč, ale chudý Lazar; ne vzorný syn, ale ztracený…

- Impulsem Kainovi k tomu, aby zabil svého bratra, byly závist a žárlivost. A pak taky hněv. Zesinal v tváři, dal průchod svému hněvu a spáchal těžký zločin. Vůči svému bratru. Mezi nejbližšími se stalo něco nejhoršího. Dříve než mohl začít, skončil první sourozenecký vztah na zemi.
- „Kde je tvůj bratr Ábel?“ ptá se Bůh Kaina. (Ale odpověď na otázku zná, což není Vševědoucí?) Spíš otázkou staví člověka do skutečnosti, tváří v tvář realitě jím vykonaného. Skutku, ze kterého se není možné vymluvit, nijak ho převracet, ani před ním nikam utéct.
- Závistí, hněvem a vraždou došlo k narušení vztahu s bratrem a došlo k narušení vztahu s Bohem.
- Kain se stal štvancem a psancem na zemi. Jakkoliv bude obdělávat zemi, už mu nedá plný výnos. Tím to ale nekončí. Bůh Kaina nepřibíjí na věky na pranýř jako zločince, ale přidělí mu znamení Božího smilování.

5.1.2 Úskalí

- Když se oba synové narodí, dá jim Eva jméno. Jména i jejich významy jsou odlišné, ale nic se nepíše o rodiči vkládaných nadějích či upřednostňování staršího nad mladším synem nebo naopak. O takovém upřednostňování můžeme číst třeba ve vztahu Izáka s Rebekou ke svým synům.
- Bůh přijal Ábelovu prvotinu. Nikde se nepíše, že by Ábel přinesl Bohu oběť lepší než Kain. Psáno stojí jen, že Bůh pohlédl na mladšího, a ne na staršího. (Koneckonců v jednu chvíli se můžeš dívat vždycky jen na jednu stranu, píše Nico ter Linden.)
- Proč Bůh dopustil, aby Kain vykonal tak hrozný čin na svém bratru? Proč Bůh shlédl jen na jednu přinesenou oběť a byl to vlastně on, kdo způsobil rozkol mezi bratry? Tyto a jiné otázky mohou děti a kohokoliv ze starších napadat. A není to špatně. Ale nesnadno se na ně hledá odpověď. My nemůžeme vědět, proč Bůh jedná, jak jedná. (Ř 11,33; Jb 9,10)

5.1.3 Odkazy

Linden, Nico ter: *Povídá se…* Heršpice: Eman, 1999.

Šorm, Zdeněk: Kain a Ábel.; pracovní list.

5.2 Pro děti

5.2.1 Předškolní děti

Rozhlédněte se po skupince: kdo tu má sourozence, tzn. bratra či sestru? A kdo ho tu nemá, ale má ho doma? Máš sestru nebo bratra? Jsou starší, nebo mladší? Někdo sourozence nemá a třeba ho někdy bude mít…

A chtěl by si to někdo z vás se sourozencem vyměnit? Být mladším/starším?

Chtěl by někdo z vás si něco se sourozencem vyměnit? Protože má něco, co vy ne? Protože umí něco, co vy ne? Protože zvládne něco, co vy ne? Protože může něco, co vy ne?

Žili dva bratři, Kain a Ábel. Kain se jednou na svého bratra moc rozzlobil. Ábel měl něco, co on neměl.

Co to mohlo být? *(Vymyslete společně s dětmi věc/předmět/hračku, o kterou mohlo jít.)*

Kainovi se vůbec nezamlouvalo, že tuto věc neměl. A tak začal svému bratru závidět. Víte, co to je závist/žárlivost? Ábel měl něco, co Kain neměl. Jemu se to moc líbilo a chtěl to taky. To ještě není špatně. Ale špatně je to tehdy, když to tomu druhému nepřejeme. Když začneme mít zlost, že to ten druhý má a já ne. A jsme na něho zlí. Kain se dokonce tak rozzuřil, že začal Ábela bít, tlouci, až ho utloukl. Ábel zůstal ležet na zemi bez hnutí.

Vůbec to tak nemuselo dopadnout, kdyby se Kain nerozzlobil. Co mohl v tu chvíli Kain udělat jiného? *(Přijmout, že jde úklid Matějovi lépe; přijmout, že má Vojta asi špatný den; pořádně se dívat — poznal by, že si oba stejně pěkně uklidili; litovat, že se zlobí, protože mu Matěj nic neudělal; zahrát si s ním hru; omluvit se za to, že ho nazval blbcem; nezávidět; říct mu, že lépe uklízí; atd.)*

Závěr/modlitba Bůh má rád každého z nás: bratra, sestru, rodiče, mě, tebe; nás. A je rád, když spolu vycházíme dobře, když si pomáháme a neubližujeme. Dej, Bože, ať na to nezapomínáme. Amen.

Pomůcky: Figurky na špejli nebo jiné postavičky; dramatizujte s nimi příběh.

5.2.2 Mladší školní děti

„Ahoj, pojďte dál," stojí ve dveřích a pomalu couvá dovnitř, aby kluci mohli vejít. „Už jsem se na vás tolik těšila," huhlá do huňatých vlasů svých vnuků, když je k sobě vine. Vojta s Matějem v chodbě odhodí bundy a v obýváku se přetlačují o jediný babiččin ušák.

„Mám pro vás nějaké laskominy," říká, když přichází z kuchyně a nese na podnose teplé kakao a čerstvé koblihy.

„Co je to dneska s váma?" zadívá se do tváří kluků.

Mezi bratry je ticho, které by se dalo krájet. Ani jednomu se do toho nechce. Začalo to s ránem. Jen co oba vstali, měli si uklidit svou část pokoje, stůl, postel, hračky na polici. Oba dokončili práci stejně a obě poloviny pokoje vypadaly pěkně. Jen Matěj z toho vyšel nějak líp. Vojtu úklid stál strašně moc námahy, vůbec ho to nebavilo a měl pocit, že mu to nejde. A pak už se jedna věc nabalovala na druhou. Když odcházeli k babičce, schválně Matějovi ujel s výtahem. Na chodníku šel dva metry před ním a křížil mu cestu. A dveře od babiččina domu mu nechal zaklapnout, takže Matěj musel na babičku zvonit podruhé.

„Von je blbej," vypadne z Vojty. Má pocit, že věc je tím vyřešena a vrhá se ke stolu po koblize.

„Počkej, počkej," reaguje babička, když si sedá do právě opuštěného ušáku. „To není hezký, co říkáš," a jemně se opře předloktím do opěradla. „A proč je blbej?"

Vojta jen pokrčí rameny a odchází do kuchyně pro brčko.

Babička se natáhne přes opěradlo a opatrně si nasadí brýle. Když stránku nalistuje, podívá se, zda už se Vojta vrátil z kuchyně.

Čte Genesis, 4. kapitolu, 1. až 9. verš.

Když dočetla, zaklapla knihu a sundala si brýle: „Kam až může dojít lidská zloba!?"

Vojta sklopí zrak. Babička pomalu vstane z křesla a odchází do ložnice. Po chvíli štrachání ve skříni se objeví zpátky ve dveřích a s krabicemi. „Skliďte, prosím, vše ze stolu. Protože — kdo si se mnou zahraje?"

Rozhovor: Co všechno Vojta může udělat, aby nebyl na Matěje rozlobený? *(Přijmout, že jde úklid Matějovi lépe; přijmout, že má Vojta asi špatný den; pořádně se dívat — poznal by, že si oba stejně pěkně uklidili; litovat, že se zlobí, protože mu Matěj nic neudělal; zahrát si s ním hru; omluvit se za to, že ho nazval blbcem; nezávidět; říct mu, že lépe uklízí; atd.)*

5.2.3 Starší školní děti

Náměty k rozhovoru

- **Sourozenci:** Vzpomenete si na biblické sourozenecké dvojice? Jaké to mezi nimi bylo? Jak se chovali rodiče? A jak v tom příběhu vystupuje nebo zasahuje Bůh?
- **Přikázání:** Které přikázání Kain svým činem porušil? Naleznete ještě nějaké jiné biblické příběhy, kdy někdo plánoval druhého zabít nebo ho dokonce zabil? (Ezau × Jákob, David × Goliáš, Jáel × Sísera, David × Uriáš.) Všichni měli v úmyslu toho druhého zabít. Co člověka vede k tomu, že chce ublížit? (Touha po pomstě, pocit křivdy, nezvládnutí příliš silných emocí, závist, vztek, pocit nespravedlnosti, touha po spravedlnosti,

neunesení příkoří…)

- **Rozdílnost:** Co nejvíce druhým závidíte? Čím vás druzí nejvíce rozčilují? Je něco, co byste chtěli mít nebo v čem byste chtěli být jako oni? Po rozhovoru se chopte pracovního listu od Zdeňka Šorma (viz *Odkazy*) — proč je vše vpisováno do palic?
- **Člověk:** „Být člověkem znamená být spolučlověkem, bližním.“ — Co ta věta značí?

5.2.4 Přesah

- Nabízí se téma hromadného zabíjení (válek). Za hromadnou katastrofou na úplném počátku většinou stojí idea jen několika jednotlivců či skupin: idea moci, rasové netolerance, náboženské nenávisti, touha si podmanit, finančně ovládnout či zruinovat.
- Téma: emigranti, utečenci, tuláci a bezdomovci — dnes velmi aktuální. Co to je za lidi? Čeho se jim nedostává? Víte o někom, kdo se o ně stará?
- John Steinbeck: Na východ od ráje. Autor svou knihu staví a rozehrává na příběhu Kaina i Ábela, a proto se v ní otevírá téma dobročinnosti, domova, lásky, závazku k rodině a hlavně viny a svobody. Steinbeck dochází k tomu, že lidstvo jako Kainovo potomstvo není odsouzeno k věčnému hříchu, ale ani k věčné honbě za absolutní mravní čistotou. Nýbrž že každý člověk je postaven před možnost si vybrat.

5.3 Liturgie

5.3.1 Písně

Odpusť (BTS 43); *Ty i já* (Svítá 406); *Modlitba* (Svítá 228); *Přemýšlej, děkuj a služ* (Svítá 273); *Nové přikázání* (Svítá 364)

5.3.2 Biblický text k zapamatování

Amen, pravím vám, cokoliv jste učinili jednomu z těchto mých nepatrných bratří, mně jste učinili. (Mt 25,40)

5.3.3 Rituál

Ke společnému zpěvu nebo volání: *Hospodine, jak vznešené je tvoje jméno po vší zemi* (Svítá 76).

5.3.4 Okénko do bohoslužeb

Jak to bylo na počátku? Co Bůh stvořil nejprve?

Pokuste se se všemi ve shromáždění dát dohromady, co Bůh stvořil (tak, jak to šlo po pořádku). Skončete člověkem, mužem a ženou, o kterých si děti vyprávěly naposled.

Dnes příběh stvoření pokračuje, Adamovi a Evě se narodí děti.

5.3.5 Modlitba

Bože, vzpomínáme na uplynulé dny a myslíme na to, co bylo hezké. Myslíme i na to, co se nám nedařilo, co jsme zkazili a komu jsme ublížili. Děkujeme, že nás všechny máš rád. A děkujeme, že na světě nežijeme sami. Amen.

Odkaz na pracovní list
03 Kain a Ábel
03 Kain a Ábel - st
Cílová skupina
Předškolní
Školní
Starší školní
Katechetické cykly
Dál přece nejdeme sami I (Od stvoření k Josefovi + Od Mojžíše k Rút)
Biblický odkaz (kat)
Genesis 4,1–16